

Versie: 9 maart 2022

N.V. Rotterdamsche Tramweg Maatschappij

© Allan Kleiweg

Tijd.art. Dr. Lastpak

Wie in de geschiedenis van de RTM duikt, komt soms onverwachts pareltjes tegen. Zo ook onderstaande portretten van een bijzondere man, dhr. Justinus J.L. van Zuylen. Het eerste artikel, uit het tijdschrift 'Zeeuwsch Dagblad' van donderdag 6 augustus 1959, is geschreven door redacteur P.W. Russel, en het tweede artikel, uit het tijdschrift 'Leidse Courant' van vrijdag 1 maart 1968, is van een onbekende redacteur. Voor uw leesgemak zijn beide artikelen hier integraal overgenomen. Inclusief tussenkoppen, volzinnen en enkele eventuele schrijf-, stijl-, tik- of zetfouten.

P.W. RUSSEL'S GEHOORD EN GEZIEN

JEUGDLAND: PARADIJS VOOR DE JEUGD

De ideale vader voor duizenden kinderen

ROTTERDAM – Mijn zoon heeft gisteren aan een lange tafel een feestpet zitten plakken. En mijn dochter lag ergens op haar buik te lezen. Ik zag een zoon van overburen linoleumsneden en zijn broer hielp mee een sloep optuigen. En ongeveer vierduizend andere kinderen deden allen wat kinderen graag doen. In de Rotterdamse Energiehal gebeurde dat en het kon, omdat de heer J.J.L. van Zuylen het organiseerde.

“Jeugdland 1959”, een manifestatie die uniek is in Nederland. Een paradijs voor kinderen. Een opluchting voor tienduizenden ouders. Een vrijloop voor overtollige energie. Een goedgerichte zelfwerkzaamheid. – U kunt er alle mogelijke namen voor verzinnen, u kunt dat Jeugdland-1959 allerhande adjectieven toevoegen. Als u bij de uitgang gaat staan en u vraagt het de kinderen zelf, dan zeggen ze dingen die variëren van “Heerlijk” tot “Geweldig” en “Mieters”.

Het artikel gaat hieronder verder ...

DR. LASTPOST: DEZELFDE

Wanneer hier prettige woorden werden gezegd aan het adres van de Rotterdamse gemeente, die er financieel wel een en ander mee te maken heeft, zouden die woorden helemaal op z'n plaats zijn. Wanneer hier werd beweerd, dat de Raad voor de Lichamelijke Opvoeding en de Commissie Vakantiebesteding vele pluimen verdienen, dan is het allemaal juist. Maar ik wilde vandaag nu eens voor u in het zonnetje zetten de heer J.J.L. van Zuylen uit Den Haag, die de organisator van dit alles is.

Ja, J.J.L. van Zuylen. Misschien is het u duidelijker als ik zeg "Dr. Lastpak". Dan denkt u aan puzzels en zo. Welnu, die dr. Lastpak en die meneer Van Zuylen, dat is een en dezelfde.

In 1950 zag hij – vader van twee getrouwde kinderen, grootvader van vier kleinzoons – een filmpje over bewegend speelgoed uit Neurenberg. "Daar zit een tentoonstelling in", zei de heet Van Zuylen 's avonds tegen zijn vrouw.

OOK DOEN

Nu is die meneer Van Zuylen iemand, die dan ook gaat doen wat hij denkt en in 1951 in de Haagse Houtrushallen "Wonderland" "Ik zag toen direct, dat het eigenlijk teveel tentoonstelling was. De kinderen zelf vinden het veel leuker als ze iets kunnen doen en niet alleen maar hoeven te kijken. Het moet allemaal zelfwerkzaamheid worden, besloot ik". Aldus de heer Van Zuylen.

Dat werd het. Twee keer een nieuw "Wonderland" in de Amsterdamse RAI. "Maar er moest steeds geld bij en ik heb er wen streep onder gezet Ik dacht: het gaat niet: er is blijkbaar niet genoeg belangstelling voor". In Eindhoven werd tenslotte nog een "Wonderland" in elkaar gezet en daar gingen mensen uit Rotterdam kijken. Wie is de geestelijk vader hiervan ?, wilden zij weten en zo kwam het contact tussen de heet Van Zuylen en Rotterdam

HEERLIJK PLEZIER

En vorig jaar, in 1958, kwam dat eerste Jeugdland. Nu voor de tweede keer, grootser, fantastischer, nog ruimer. Van heinde en ver komt men kijken. Drie- tot vierduizend kinderen per dag. Soms wat meer, zoals gisteren toen ik er was en er plotseling nog tweeduizend kinderen van verscheidene wandelclubs ook naar binnen stapten.

Wat ze er doen ? Och, dat kan ik nauwelijks voor u opsommen. Daar zijn naaimachientjes waar meisjes van alles in elkaar zitten stikken. Daar zijn bakstenen en cement en twee beroeps-metselaars en daar metselen jongens van twaalf en veertien echte huisjes. Daar is een poppendokter in een witte jas en daar zitten hopen meisjes met hele ernstige smoeltjes met hun zieke pop in de wachtkamer Daar bouwen jongens schepen van karton, daar rolschaatst men op een baan, daar klodderen kleuters met verf en klei, daar wordt geplakt, geknipt, gelachen, gelezen, gezwommen en daar hebben elke dag – nu van 11 juli af al – duizenden kinderen een heerlijk plezier. Dankzij de heer Van Zuylen.

AMERIKAANSE STOND PAF

Dezer dagen kwam er studente uit de Verenigde Staten kijken. Ze stond met open mond. “Dit is op de hele wereld onmogelijk, eenvoudig omdat het niet commercieel is”, zei ze. “Hier ga ik thuis spreekbeurten over houden en een dissertatie over schrijven”. “Niets kunnen de kinderen hier kopen”, zei me de heer Van Zuylen. Wel voor twee kwartjes een kaart krijgen. Die is dan goed voor twee krentenbollen, melk, limonade, een ijsje, een bord pap dat ze zelf mogen maken en nog het een en ander.

“Noch de zakenman, noch de paedagoog mogen hier overheersen”, aldus de organisator. “Het moet een ontmoeting tussen die twee zijn”. Een jongen die juist eindexamen gymnasium heeft, is de poppendokter. Studenten medicijnen en economie, meisjes die kunstgeschiedenis of Franse letteren studeren, het zijn de “juffen”, die overal zijn en die de kinderen overal helpen.

En de heer J.J.L. van Zuylen is de motor. Mèt voorwielaandrijving en zonder een “achteruit”. Steeds meer dingen bedenkt hij, steeds nieuwe relaties schakelt hij in. Tot uit Duitsland toe haalde hij balen met afvallappen plastic en kunstleer en daar zitten honderden kinderen in die Energiehal nu poppetjes of iets anders van te maken.

Ze weten zelf niet, dat ze dit allemaal aan de sprankelijke en energieke geest van de heer Van Zuylen te danken hebben. Maar dat weet ú nu wel. En daar ging het me om.

- / -

Dr. Lastpost sprak met minister Den Toom

Nederland moet vredesland worden

Den Haag (ANP) – Eind dit jaar zal er in ons land een referendum worden gehouden. Door middel van een huis-aan-huis bezorgd blad kan het Nederlandse volk zich uitspreken over het plan “Nederland-vredesland”, dat de heer J.J.L. van Zuylen (78) uit Den Haag vorig jaar lanceerde. Daarbij is de heer Van Zuylen, die als dr. Lastpost destijds heel Nederland aan het puzzelen zette, uitgegaan van de overtuiging, dat ons land misschien de wereld kan redden van de totale ondergang. “Ons land moet het voorbeeld zijn voor andere landen en geleidelijk, in bijvoorbeeld tien jaar, ontwapenen”, aldus de ideeënrijke Hagenaar.

Eind dit jaar referendum

De heer Van Zuylen heeft dit gisteren ook de minister van Defensie, de heer W. den Toom, duidelijk gemaakt op zijn kamer aan Het Plein. Getuige de uitlating van de kamerbewaarder van de minister moet de gast wel een bijzondere zijn geweest. Hij leidde dit af uit het feit, dat

de heer Van Zuylen langer dan een uur het oor werd geleend, wat hij een uitzondering noemde.

Na afloop was de heer Van Zuylen blij, dat hij op audiëntie was geweest. De minister had tegen zijn plan ingebracht, dat er een vacuüm zou ontstaan. De heer Van Zuylen had het evenwel een oase genoemd, waar alle andere landen belang bij hebben.

Geëmotioneerd en geschokt als hij aan de beestachtigheden denkt, die een oorlog met zich brengt, zet de heer Van Zuylen uiteen, dat hij een geleidelijke omzetting van het militaire apparaat in een burgerdienstplicht voorstaat. Een burgerdienst die opbouwend werkt. Daarbij denkt hij aan hulp bij rampen, een bloedbank, verpleging etc. Met stemverheffing constateert hij dat zijn plan veel meer weerklank heeft gevonden, dan hij heeft kunnen denken.

Zijn idee had hij vorig jaar nauwelijks via de televisie geopenbaard of de PTT kreeg met de grote moeilijkheden te kampen, dat in zeer korte tijd ongeveer 150.000 Nederlanders hun instemming met de idee de heer Van Zuylen berichtten. Er werden vervolgens bijeenkomsten in het circus theater te Scheveningen georganiseerd. Er kwam overleg met andere vredesgroeperingen, zoals de wereldfederalisten, de Pax Christibeweging, Sjaloom, kerk en vrede, groep 2000 en het comité voor de vrede. Het slot was, dat een nationale stichting Nederland-vredesland werd opgericht, waarvan de heer Van Zuylen voorzitter en secretaris is.

“Mijn idee vindt grote weerklank bij jongeren, niet zozeer bij de politiek geïnteresseerde jongeren, als wel bij de jongeren die geen lid van politieke jongerenorganisaties zijn. Meer en meer – kijk naar de studenten – wordt de oorlog gezien als een misdrijf tegen de mensheid als geheel”. Hij vat zijn gedachten samen in de nadrukkelijk gesproken woorden: “Bij elke kazerne, bij de oorlogsbodems, bij elke vliegbasis zou moeten staan: verboden toegang voor het verstand en geweten”.

Enorme besparingen

Hij komt weer op het referendum terecht als hij opmerkt, dat bij de jongste Kamerverkiezingen ons volk niet de gelegenheid heeft gekregen zich uit te spreken voor of tegen bewapening, hoewel dit toch eigenlijk de belangrijkste zaak is voor de toekomst. Honderd miljoenen per jaar zouden bij geleidelijke ontwapening, aldus de heer Van Zuylen, bespaard worden en gebruikt kunnen worden voor leniging van noden in eigen land, waarvoor bijna dagelijks wordt gebedeld. Een groot bedrag zou volgens hem moeten worden besteed aan de opbouw van een hulpleger, dat klaar staat om onmiddellijk te hulp te snellen bij rampen in eigen land en in het buitenland.

De heer Van Zuylen buigt zich voorover en zegt met enige stemverheffing: “Wij zouden een Rode-Kruisland moeten worden, waarop elk volk te wereld een beroep op kan doen. Straaljagers, die nu gereed staan om onmiddellijk op te stijgen en bommen te gooien, zouden klaar moeten staan voor hulp en vervoer van materialen, bloed, verbandartikelen, medicijnen, hulpkrachten ect.”

En ernstig besluit hij: “Dat de militaire leiders, ook in ons land, potentiële oorlogsmisdadigers zijn. En hij bedoelt: oorlogsmisdadigers, gemeten naar de maatstaven waarnaar mensen zijn beoordeeld”. “Zoals professor Delfgaauw tot dit oordeel kwam”, voegt hij er verduidelikend aan toe.

Beschouwing

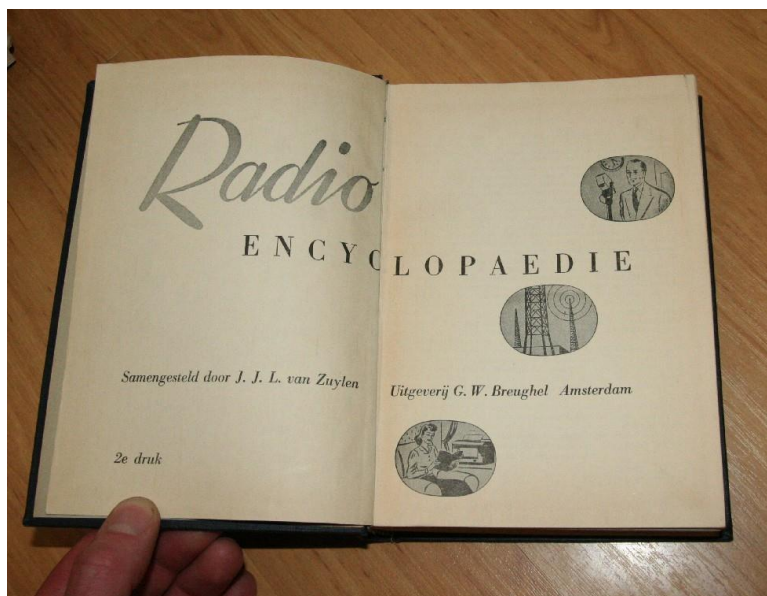
- Justinus Jacob Leonardus van Zuylen, redacteur van het Flakkeese 'Eilanden Nieuws', riep met zijn felle anti-RTM schrijfsels een beeld op van een extreem hardvochtige querulant, die werkelijk niet voor rede vatbaar was. Hij moest wel een erg onaangenaam mens zijn geweest. Maar al zoekende naar meer informatie, ontstaat toch een ander beeld van J.J.L. van Zuylen.

- Of Justinus van Zuylen, die fel van leer trok in de periode 1917-19, (verre) familie was van de latere RTM-directeur dr. Henri van Zuijlen, is niet bekend. Beiden moeten wel van elkaars bestaan geweten hebben. Justinus heeft het einde van het RTM-trambedrijf in 1966 bewust meegemaakt, ruim 45 jaar nadat hij zich schuimbekkend uitsprak voor de vernietiging van de RTM. Overigens blijkt er nog een derde Van Zuijlen met tramrelaties te zijn geweest; een zekere Desiré Josephus Justinus Maria Hubertus van Zuijlen, geboren in 1871 te 's-Hertogenbosch, die rond de voorlaatste eeuwwisseling in Peking woonachtig was. D.J.J.M.H. van Zuijlen was werkzaam bij de Elektrische Tramwegmaatschappij aldaar. Er waren Boxerrellen in Peking in 1901, en voor zijn leven werd toen even gevreesd. In 1902 keerde hij huiswaarts en werd hij ingeschreven te Vught. Hij vertrok datzelfde jaar nog naar Congo, maar lijkt een jaar later toch weer in Vught te wonen. Na een kort tweede avontuur in Congo stierf D.J.J.M.H. in 1907 op 35-jarige leeftijd te 's-Hertogenbosch.

- Wat de aanleiding is geweest, is niet duidelijk, maar omstreeks 1920 verhuist Justinus van Zuylen naar Den Haag. Was hij ontslagen? Had hij teveel vijanden gemaakt? Was er iets heftigs voorgevallen? Was hem te verstaan gegeven dat het voor zijn eigen veiligheid beter was om Flakkee te verlaten? Of werd hem gewoon in Den Haag een betere baan aangeboden? Een eeuw later is het allemaal niet meer helder te krijgen. Linksom of rechtsom lijkt hij tegen een (zelfgecreëerde) muur te zijn gelopen, en tot inkeer te zijn gekomen. Hij werd samensteller van een populaire radio-encyclopedie en meerdere puzzelboeken. Hij gebruikt het zelfgekozen pseudoniem 'Dr. Lastpak', wat ietwat Freudiaans lijkt, gelet op zijn verleden. Zijn verschillende initiatieven voor 'Wonderland'-manifestaties tonen ons een mildere man, die oprecht genieten kan van grote groepen spelende kinderen. Voor Rotterdam ontwikkelde hij de legendarische traditie van Jeugdland-speelmanifestaties in de zomervacanties.

- In de tweede helft van de jaren '60 is J.J.L. op hoge leeftijd de drijvende kracht uit het vredesinitiatief 'Nederland, Vredesland'. De vroegere agressie lijkt uitgewoed en de oudere Van Zuylen bepleit nieuwe initiatieven om de wereldvrede te bevorderen. Mede daardoor ontstaat een beeld van iemand, die als jongvolwassene op ongehoord agressieve wijze het RTM-trambedrijf bekritiseerde, maar als vader en grootvader duizenden stadskinderen een gelukkig wist te maken met zijn 'Wonderland'- en 'Jeugdland'-initiatieven. Deze journalistieke horzel blijkt op rijpere leeftijd een gedreven idealist te zijn geweest en zelfs een vredesstichter. Uiteindelijk toch rechtschapen mens, die ons respect verdiend.

Het artikel gaat hieronder verder ...

In de jaren '30 stelde J.J.L. van Zuylen zijn 'Radio Encyclopaedie' samen.

Justinus J.L. van Zuylen (77), tijdens een bijeenkomst van 'Nederland-vredesland', in het Circustheater te Den Haag, 4 mei 1967.

Bronnen:

- Bron artikel 'Wonderland': Krantenbank Zeeland, dagblad 'Zeeuwsch Dagblad' van donderdag 6 augustus 1959, bladzijde 2. Auteur: P.W. Russel. Link naar originele publicatie: <https://krantenbankzeeland.nl/issue/zda/1959-08-06/edition/0/page/2>.
- Bron artikel 'Nederland-vredesland': Delpher, dagblad 'Leidse Courant' van vrijdag 1 maart 1968, bladzijde 9. Auteur onbekend. Link naar originele publicatie: <https://leiden.courant.nu/issue/LLC/1968-03-01/edition/0/page/9>.
- Afbeelding 71c.1: Radio Encyclopaedie - Fotograaf onbekend. Bron: www.transistorforum.nl.
- Afbeelding 71c.2: J.J.L. van Zuylen - Fotograaf: Eric Koch, Anefo. Coll. Nationaal Archief.